

Sygn. akt II Ca 376/14

POSTANOWIENIE

Dnia 30 października 2014 r.

Sąd Okręgowy w Kaliszu II Wydział Cywilny Odwoławczy

w składzie:

Przewodniczący:	SSO Wojciech Vogt
Sędziowie:	SSO Barbara Mokras SSO Paweł Szwedowski (spr.)
Protokolant:	st. sekr. sąd. Jolanta Bąk

po rozpoznaniu w dniu 30 października 2014r. w Kaliszu

na rozprawie

sprawy z wniosku S. K. i D. K.

z udziałem (...) S.A. w G.

o ustanowienie służebności przesyłu i zapłatę

na skutek apelacji wnioskodawców

od postanowienia Sądu Rejonowego w Kępnie

z dnia 31 stycznia 2014r. sygn. akt I Ns 159/13

p o s t a n a w i a:

1. oddalić apelację,
2. zasądzić od wnioskodawców solidarnie na rzecz uczestnika postępowania kwotę 200 zł tytułem zwrotu kosztów zastępstwa prawnego w postępowaniu odwoławczym.

Sygn. akt II Ca 376/14

UZASADNIENIE

Postanowieniem z dnia 31 stycznia 2014 r. Sąd Rejonowy w Kępnie oddalił wniosek S. K. i D. K. o ustanowienie na stanowiącej ich własność nieruchomości położonej w B., oznaczonej jako działka o numerze (...), dla której Sąd Rejonowy w Kępnie prowadzi księgę wieczystą (...), służebności przesyłu na rzecz każdorazowego właściciela urzędzenia przesyłowego linii energetycznych oraz innych urządzeń elektroenergetycznych zlokalizowanych na tejże działce, polegającej na utrzymywaniu linii energetycznej, prawie do jej konserwacji i napraw oraz o zasądzenie

na rzecz wnioskodawców od uczestnika postępowania kwoty 120.096 zł tytułem jednorazowego wynagrodzenia za ustanowienie tej służebności.

Sąd Rejonowy ustalił, że wnioskodawcy S. i D. małżonkowie K. są właścicielami do małżeńskiej wspólności ustawowej nieruchomości gruntowej położonej w B. o powierzchni 0,2427 ha, stanowiącej działkę o numerze (...), dla której Sąd Rejonowy w Kępnie prowadzi księgę wieczystą (...). Nad tą nieruchomością przebiega linia wysokiego napięcia 110 kv relacji K. – K. - Wschód oraz linia średniego napięcia (...) Miasto II, a także przyłącze linii niskiego napięcia prowadzące bezpośrednio do budynku wnioskodawców. Linia wysokiego napięcia była budowana w latach 1962-1963, pierwotnie relacji K.-W.. Została oddana do eksploatacji w 1963 r. Od tego czasu nie zmieniała swojego przebiegu. W 1977 r. do tej linii został załączony Główny Punkt Zasilania w W., co spowodowało podział tej linii na linię K. - W. i W. - W., a po pobudowaniu w B. (...) K. - Wschód - kolejny podział na K. – K. - Wschód i K. – Wschód - W.. Linia ta została pobudowana na podstawie zaświadczenia Prezydium Wojewódzkiej Rady Narodowej w P. z dnia 27 września 1961 r. o lokalizacji szczegółowej linii 110 kv K. - W. na terenie położonym w powiecie (...) oraz decyzji Prezydium Powiatowej Rady Narodowej w K. z dnia 22 lutego 1962 r., zezwalającej Zakładom (...) na budowę tej napowietrznej linii energetycznej, wydanej na podstawie art. 35 ustawy z dnia 12 marca 1958 r. o zasadach i trybie wywłaszczania nieruchomości. Linia ta od chwili oddania jej do użytku jest w ciągłej eksploatacji. Podlegała ciągłej konserwacji i bieżącym remontom oraz corocznym oględzinom. W tym celu pracownicy uczestnika postępowania wchodzili na grunt, co nie spotkało się ze sprzeciwem ze strony właścicieli gruntu.

Biegnąca nad działką nr (...) linia średniego napięcia należy do Głównego Punktu Zasilania Miasta II. Linia ta została pobudowana w latach 60-tych XX wieku. Główny Punkt Zasilania tej linii mieści się w K.. Jest to linia magistralna, od której budowane są odgałęzienia. W czasie swego istnienia nie zmieniała przebiegu ani usytuowania słupów. Pozostaje w ciągłej eksploatacji, będąc na bieżąco konserwowaną i modernizowaną, a także poddawaną oględzinom.

Główny Punkt Zasilania, którego elementem są przedmiotowe linie wysokiego i średniego napięcia znajduje się na nieruchomości położonej w K., dla której Sąd Rejonowy w Kępnie prowadzi księgę wieczystą (...). Właścicielem tej nieruchomości jest Skarb Państwa, natomiast wieczystym użytkowaniem oraz właścicielem budynku, stanowiącego odrębną nieruchomość oraz urządzeń stanowiących odrębny przedmiot własności jest według zapisów w księdze wieczystej Zakład (...) Spółka Akcyjna. Decyzją z dnia 18 marca 1994 r. Wojewoda K. stwierdził nabycie z dniem 5 grudnia 1990 r. przez Przedsiębiorstwo Państwowe - Zakład (...) w K. z mocy prawa - użytkownika wieczystego gruntów stanowiących własność Skarbu Państwa, położonych w K. przy ulicy (...), na których usytuowany jest (...). W tej samej decyzji Wojewoda K. stwierdził nabycie na własność przez to Przedsiębiorstwo budynków, budowli i innych urządzeń znajdujących się na tych gruntach. W chwili obecnej następcą prawnym tego Przedsiębiorstwa jest uczestnik postępowania (...) S.A. w G..

Na podstawie powyższego stanu faktycznego Sąd Rejonowy zważył, iż w art. 305¹ i nast. k.c. została uregulowana instytucja tzw. służebność przesyłu, polegająca na tym, że nieruchomość można obciążyć na rzecz przedsiębiorcy, który zamierza wybudować lub którego własność stanowią urządzenia, o których mowa w art. 49 § 1 k.c. prawem polegającym na tym, że przedsiębiorca może korzystać w oznaczonym zakresie z nieruchomości obciążonej zgodnie z przeznaczeniem tych urządzeń. W myśl art. 305² § 2 k.c. jeżeli przedsiębiorca odmawia zawarcia umowy o ustanowienie służebności przesyłu, a jest ona konieczna do korzystania z urządzeń, o których mowa w art. 49 § 1 k.c., właściciel nieruchomości może żądać odpowiedniego wynagrodzenia w zamian za ustanowienie służebności przesyłu. Do urządzeń z art. 49 § 1 k.c. zaliczają się urządzenia służące do doprowadzania lub odprowadzania płynów, pary, gazu, energii elektrycznej oraz inne urządzenia podobne.

Z uwagi na zgłoszony w niniejszej sprawie przez uczestnika postępowania zarzut zasiedzenia służebności odpowiadającej treści służebności przesyłu, Sąd I instancji zważył, że zgodnie z art. 292 k.c. służebność gruntowa może być nabyta przez zasiedzenie tylko w wypadku, gdy polega na korzystaniu z trwałego i widocznego urządzenia, którymi są niewątpliwie przebiegające nad nieruchomością wnioskodawców napowietrzne linie energetyczne wysokiego i średniego napięcia. Z uwagi na fakt, że linie te były przez cały czas eksploatowane i stale obsługiwane,

Sąd Rejonowy uznał, iż przedsiębiorstwo energetyczne korzystało z nieruchomości wnioskodawców w zakresie odpowiadającym treści służebności.

Sąd Rejonowy wskazał, że w zakresie linii wysokiego napięcia korzystanie z trwałego i widocznego urządzenia nastąpiło – nieprzerwanie - od 1963 r. a w zakresie linii średniego napięcia - od 1974 r., które to okresy doprowadziły do zasiedzenia tych służebności.

Co do linii wysokiego napięcia Sąd I instancji podniósł, iż skoro przedsiębiorstwo państwowe nabyło prawo do korzystania z nieruchomości wnioskodawców na podstawie decyzji administracyjnej co do budowy linii wysokiego napięcia 110 kV K.-W. w zakresie odpowiadającym treści służebności na podstawie art. 35 ust. 1 ustawy z 12 marca 1958 r. o zasadach i trybie wywłaszczania nieruchomości w celu budowy urządzeń przesyłowych, uzasadnia to przyjęcie dobrej wiary tego przedsiębiorstwa, jako posiadacza służebności przesyłu (art. 292 k.c. w zw. z art. 172 § 1 k.c.). W ocenie Sądu I instancji, do zasiedzenia przedmiotowej służebności w zakresie tej linii doszło więc najpóźniej w dniu 1 stycznia 1974 r. Sąd Rejonowy zwrócił uwagę, iż znajdujące się w budowlach objętych decyzją Wojewody K. z dnia 18 marca 1994 r. urządzenia od chwili wybudowania stanowiły jedną sieć energetyczną, co oznacza, iż wolą Skarbu Państwa było na mocy powyższej decyzji nie tylko przeniesienie władztwa nad urządzeniami energetycznymi, ale również posiadanie służebności gruntowych nierozzerwalnie związanych z ich korzystaniem. Na takie znaczenie tej decyzji wskazuje również brzmienie art. 49 k.c., który stwierdza, że linie energetyczne wchodzą w skład przedsiębiorstwa przesyłowego, a zatem są urządzeniami w rozumieniu tego przepisu, w związku z czym weszły one w skład przedsiębiorstwa z chwilą przyłączenia - do sieci energetycznej

Co do linii średniego napięcia Sąd Rejonowy uznał, iż termin zasiedzenia należało liczyć od 1974 r., gdyż od tego czasu linia ta jest uwidocznioma w przedłożonych sądowi dokumentach. Z uwagi na brak okoliczności do przyjęcia dobrej wiary posiadacza, Sąd I instancji przyjął 30 - letni okres zasiedzenia obowiązujący od 1 października 1990 r. właściwy dla złej wiary posiadacza, i uznał, iż zasiedzenie przedmiotowej służebności mogło nastąpić najpóźniej 1 października 2005 r. Na podstawie decyzji Wojewody K. z 18 marca 1994 r. Sąd Rejonowy uznał, iż po dniu 1 lutego 1989 r. nastąpiło przeniesienie służebności przez Skarb Państwa na rzecz przedsiębiorstwa państwowego w okolicznościach uprawniających do skorzystania z dobrodziejstwa art. 176 k.c., tj. zaliczenia posiadanego jego poprzednika - Skarbu Państwa. Od daty podjęcia przez Wojewodę K. powyższej decyzji Zakład (...) w K. korzystał z nieruchomości wnioskodawców w zakresie odpowiadającym służebności gruntowej już we własnym imieniu i na własną rzecz.

Mając na uwadze powyższe rozważania, Sąd Rejonowy uwzględnił zarzut uczestnika postępowania zasiedzenia przedmiotowej służebności i w konsekwencji oddalił wniosek o ustanowienie służebności jako nieuzasadniony.

Apelację od powyższego postanowienia wnieśli wnioskodawcy, zaskarżając je w całości.

Skarżący zarzucili zaskarżonemu postanowieniu naruszenie prawa materialnego, które mogło mieć istotny wpływ na wynik sprawy, a mianowicie: art. 348 zd. 2 k.c. w zw. z art. 6 k.c.- poprzez jego niezastosowanie, a w konsekwencji uznanie, iż służebność przesyłu, która została zasiedziana przez poprzednika prawnego Uczestnika, została na niego skutecznie przeniesiona, a następnie nieuzasadnione przyjęcie, iż Uczestnik posiada tytuł prawny do nieruchomości Wnioskodawcy i oddalenia wniosku o ustanowienie służebności przesyłu; art. 292 k.c. w zw. z art. 175 k.c. i art. 121 p. 4 k.c. oraz w zw. z art. 35 ustawy z dnia 12 marca 1958 r. o zasadach i trybie wywłaszczania nieruchomości (tekst jedn. Dz.U. Nr 10 poz.64 z 1974 ze zm) oraz - poprzez pominięcie zasad prawidłowej wykładni, co w konsekwencji doprowadziło do przyjęcia, iż w niniejszej sprawie doszło do zasiedzenia służebności odpowiadającej w swej treści służebności przesyłu na rzecz poprzednika prawnego uczestnika, podczas gdy prawidłowa wykładnia tych przepisów nakazuje uznanie, iż posiadanie na podstawie decyzji ograniczającej własność nieruchomości na potrzeby urządzeń przesyłowego nie mogło jednocześnie prowadzić do zasiedzenia służebności, albowiem wykonywanie uprawnień wynikających z decyzji wydanej na podstawie art. 35 ust. 1 i 2 ustawy z dnia 12 marca 1958 r. o zasadach i trybie wywłaszczania nieruchomości (tekst jednol. Dz.U. z 1974 r. Nr 10, póź. 64 ze zm.), stanowiącej tytuł prawny do ich wykonywania, nie prowadzi do nabycia przez zasiedzenie służebności gruntowej odpowiadającej

treścią służebności przesyłu; art. 6 k.c. w zw. z art. 176 k.c. w zw. z art. 292 k.c. poprzez ich błędne zastosowanie i uwzględnienie zarzutu zasiedzenia podniesionego przez Uczestnika, podczas gdy należy uznać, iż do uznania zasiedzenia służebności przesyłu musi nastąpić formalne przeniesienie posiadania urządzeń przesyłowych; art. 292 k.c. poprzez nieprawidłowe zastosowanie, co w konsekwencji doprowadziło do uwzględnienia zarzutu zasiedzenia służebności w treści odpowiadającej służebności przesyłu w czasie, gdy służebność ta nie była wprowadzona do kodeksu cywilnego; art. 285 § 1 i 2 k.c. i art. 292 k.c. poprzez ich niewłaściwą interpretację i zastosowanie wykładni rozszerzającej odnośnie tych przepisów, które to zabiegi interpretacyjne doprowadziły do formułowania przepisów z całkowitym pominięciem ich językowej treści, co w konsekwencji doprowadziło do przyjęcia, iż w niniejszej sprawie doszło do zasiedzenia służebności gruntowej w treści odpowiadającej służebności przesyłu na rzecz Uczestnika; art. 3 k.c. poprzez jego niezastosowanie, co w konsekwencji doprowadziło do uwzględnienia zarzutu zasiedzenia zgłoszonego przez uczestnika, podczas gdy bieg terminu potrzebny do zasiedzenia służebności przesyłu może biec dopiero od dnia, w którym prawo to zostało ustanowione tj. od dnia 3 sierpnia 2008 r.; art. 305¹ k.c. poprzez jego niezastosowanie, a w konsekwencji nierozpoznanie istoty sprawy, podczas gdy wniosek dotyczył ustanowienia służebności na rzecz Uczestnika postępowania, a ten korzysta z nieruchomości wnioskodawcy bez podstawy prawnej, albowiem nie udowodnił on nabycia służebności przesyłu przez jej zasiedzenie; art. 5 k.c. polegającej na uwzględnieniu zarzutu zasiedzenia, w sytuacji gdy zarzut ten sprzeczny jest z zasadami współżycia społecznego i zmierza w istocie do obejścia przepisów prawa dotyczących służebności przesyłu; art. 172 § 1 .c. poprzez jego błędne zastosowanie, podczas gdy należy przyjąć, iż przedsiębiorstwo energetyczne, które nie legitymuje się uprawnieniem do ingerowania w strefę cudzej własności nieruchomości dla bieżącego utrzymania urządzeń przesyłowych, korzysta z tej nieruchomości w złej wierze; naruszenie przepisów postępowania, które mogło mieć wpływ na wynik sprawy, a mianowicie: art. 233 k.p.c. poprzez błędną ocenę materiału dowodowego w sytuacji, w której z dokumentów przedłożonych przez Uczestnika nie wynika, aby służebność przesyłu zasiedziana przez poprzednika prawnego została na Uczestnika skutecznie przeniesiona; art. 249 k.p.c. poprzez jego niezastosowanie i nie zażądanie przez Sąd I instancji okazania dokumentów przedsiębiorstwa w oryginale mimo tego, iż dowody przedłożone przez Uczestnika w toku postępowania mogą budzić wątpliwości do ich autentyczności.

W oparciu o tak sformułowane zarzuty, skarżący wnieśli o uchylenie zaskarżonego orzeczenia i przekazanie sprawy do rozpoznania Sądowi I Instancji, zasądzenie od Uczestnika na rzecz Wnioskodawców kosztów postępowania w tym kosztów zastępstwa procesowego według stawek, ewentualnie o zmianę zaskarżonego orzeczenia poprzez uwzględnienie wniosku w całości i zasądzenie kosztów postępowania w I instancji na rzecz wnioskodawców oraz zasądzenie od uczestnika na rzecz wnioskodawcy kosztów postępowania apelacyjnego wg norm przepisanych.

Sąd Okręgowy zważył, co następuje:

Apelacja nie zasługuje na uwzględnienie.

Sąd Okręgowy podziela i przyjmuje za własne ustalenia faktyczne i wnioski Sądu I instancji zawarte w uzasadnieniu zaskarżonego wyroku. Są one konsekwencją zgromadzonego w sprawie materiału dowodowego, który został zebrany w prawidłowy sposób. W szczególności nie można podzielić zarzutu skarżących naruszenia przez zaskarżone orzeczenie art. 249 k.p.c. poprzez jego niezastosowanie i nie zażądanie przez Sąd I instancji okazania dokumentów przedsiębiorstwa w oryginale mimo tego, iż dowody przedłożone przez Uczestnika w toku postępowania mogą budzić wątpliwości do ich autentyczności. Zważyć należy, że skarżący – reprezentowani przez fachowego pełnomocnika – nie zgłosili w tym zakresie zastrzeżenia do protokołu, o którym mowa w art. 162 k.p.c., przez co zgodnie z dyspozycją tego przepisu, utracili prawo do popływania się na ewentualne uchybienie w tym zakresie w dalszym toku postępowania.

W pierwszej kolejności należało rozpatrzyć podniesiony w apelacji zarzut naruszenia wyrażonej w art. 233 § 1 k.p.c. zasady swobodnej oceny dowodów, zgodnie z którą Sąd ocenia wiarygodność i moc dowodów według własnego przekonania na podstawie wszechstronnego rozważenia zebranego materiału. Postawienie takiego zarzutu, aby mógł on być uznany za uzasadniony, wymagało od skarżącej wykazania konkretnych uchybień, jakich miałby dopuścić się Sąd I instancji w toku gromadzenia bądź oceny materiału dowodowego oraz wpływu tych uchybień na treść poczynionych ustaleń, a w konsekwencji - na rozstrzygnięcie o dochodzonym w sprawie roszczeniu. Tymczasem

postawiony w apelacji zarzut naruszenia art. 233 § 1 k.p.c. nie czyni zadość tym wymaganiom. Z uzasadnienia zaskarżonego wyroku nie wynika, aby Sąd Rejonowy nie dał wiary jakimś dowodom lub odmówił im mocy dowodowej. Wnioskodawcy nie zarzucają, że Sąd ten uznał jakieś dowody za wiarygodne i mające moc dowodową, pomimo że ich ocena powinna prowadzić do zakwestionowania tych dowodów i nieuwzględnienia ich przy ustalaniu podstawy faktycznej zaskarżonego postanowienia. Zarzut naruszenia wspomnianej regulacji sprowadzał się zatem w istocie do podważenia wniosków, poczynionych w sprawie przez Sąd I instancji na podstawie całego zebranego w toku postępowania materiału dowodowego. Tak uzasadniony zarzut nie mógł skutecznie podważyć ustaleń dokonanych przez ten Sąd, który w uzasadnieniu postanowienia odniósł się do wszystkich przeprowadzonych w sprawie dowodów, a także szczegółowo wyjaśnił, jakie fakty i w oparciu o które z dowodów ustalił. Wnioski zaprezentowanej oceny nie uchybiają zasadom logicznego rozumowania. Nawet ewentualna wadliwość tego wnioskowania nie mogłaby świadczyć o naruszeniu art. 233 § 1 k.p.c. Mogłaby natomiast uzasadniać zarzut naruszenia prawa materialnego, które wydając zaskarżone postanowienie Sąd Rejonowy zastosował lub powinien był zastosować.

Przechodząc do zarzutów naruszenia prawa materialnego, należy w pierwszej kolejności zauważyć, że - jak zasadnie wskazał Sąd Rejonowy - ustawą z dnia 30 maja 2008 r. o zmianie ustawy - Kodeks cywilny oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. Nr 116. poz. 7310) do polskiego Kodeksu cywilnego dodano artykuły 305¹ -305⁴, w których stworzono konstrukcję służebności przesyłu jako prawa ograniczonego, która polega na obciążeniu na rzecz przedsiębiorcy, który zamierza wybudować lub którego własność stanowią urządzenia, o których mowa w art. 49 § 1 k.c., prawem polegającym na tym, że przedsiębiorca może korzystać w oznaczonym zakresie z nieruchomości obciążonej, zgodnie z przeznaczeniem tych urządzeń. Ustanowienie służebność przesyłu powstaje co do zasady poprzez zawarcie umowy pomiędzy właścicielem nieruchomości, która ma być obciążona a przedsiębiorcą, który jest właścicielem urządzeń przesyłowych. W przypadku, gdy właściciel nieruchomości lub przedsiębiorca odmawiają zawarcia takiej umowy, a jest ona niezbędna do korzystania z urządzeń przesyłowych, każdemu z nich przysługuje wynikające z art. 305² k.c. roszczenie o ustanowienie służebności przesyłu za odpowiednim wynagrodzeniem.

Pomimo istnienia tego rodzaju prawnej podstawy żądania wnioskodawców, Sąd Rejonowy uznał, iż żądanie to nie zasługuje na uwzględnienie z uwagi za fakt zasiedzenia praw o treści służebności przesyłu.

Ze stanowiskiem tym należy zgodzić się, jednak częściowo.

Jak wynika z ustalonego stanu faktycznego, linia wysokiego napięcia 110 kv relacji K. – K. - Wschód została pobudowana na podstawie zaświadczenia Prezydium Wojewódzkiej Rady Narodowej w P. z dnia 27 września 1961 r. o lokalizacji szczegółowej linii 110 kv K. - W. na terenie położonym w powiecie (...) oraz decyzji Prezydium Powiatowej Rady Narodowej w K. z dnia 22 lutego 1962 r., zezwalającej Zakładom (...) na budowę tej napowietrznej linii energetycznej. Należy uznać, iż z mocy tej decyzji poprzednik prawny uczestnika postępowania posiadał uprawnienie do wejścia na grunt wnioskodawców w związku z budową linii energetycznej, jak również do korzystania z tych gruntów w celu wykonywania czynności związanych z konserwacją i eksploatacją urządzeń przesyłowych. Decyzja ta została bowiem wydana na podstawie art. 35 ustawy z dnia 12 marca 1958 r. o zasadach i trybie wywłaszczania nieruchomości (j. t. Dz. U. z 1974 r. Nr 10, poz. 64 ze zm.), który w ustępie 1 ustanowił dla organów administracji państwowej, instytucji i przedsiębiorstw państwowych uprawnienie do zakładania i przeprowadzania na nieruchomościach - zgodnie z zatwierdzoną lokalizacją szczegółową - ciągów drenażowych, przewodów służących do przesyłania płynów, pary, gazów, elektryczności oraz urządzeń technicznych, łączności i sygnalizacji, a także innych podziemnych lub nadziemnych urządzeń technicznych niezbędnych do korzystania z tych przewodów i urządzeń, za zezwoleniem naczelnika gminy - a w miastach prezydenta lub naczelnika miasta (dzielnicy). Z kolei ustęp 2 powołanego artykułu ustanowił dla osób upoważnionych przez właściwy organ, instytucję lub przedsiębiorstwo państwowe prawo dostępu do tych przewodów i urządzeń w celu wykonywania czynności związanych z ich konserwacją.

Należy uznać, że przedmiotowa decyzja administracyjna stanowi tytuł prawny dla przedsiębiorcy przesyłowego do stałego korzystania z wymienionej w tej decyzji nieruchomości wnioskodawców, co wynika z faktu, iż przepis dający prawo do wydania decyzji, jakim był art. 35 powołanej ustawy, stanowił o ograniczeniu własności przez

uniemożliwienie bądź zmniejszenie możliwości korzystania z tej jej części, na której pobudowano infrastrukturę oraz obowiązek znoszenia wkroczenia na nieruchomości przez przedstawicieli przedsiębiorstwa przesyłowego zawsze, gdy to jest potrzebne, a więc stałego dostępu do linii energetycznej. Tym samym tego rodzaju decyzja stwarza trwały stan obejmujący każdorazowego właściciela nieruchomości, której dotyczy oraz każdorazowego przedsiębiorcę przesyłowego wstępującego w miejsce pierwotnego adresata decyzji (zob. m.in. uchwała Sądu Najwyższego z dnia 20 stycznia 2010 r., sygn. akt III CZP 116/09, OSP 2010/11/110; uchwała 7 sędziów Sądu Najwyższego z dnia 8 kwietnia 2014 r., sygn. akt III CZP 87/13, OSNIC 2014/7-8/68).

Powyższy przepis stanowił szczególny przypadek wyłączenia w stosunku do przepisów właściwego wyłączenia pozbawiającego w ogóle prawa własności. Prawo własności nie ma bowiem charakteru absolutnego; jego wykonywanie podlega ograniczeniom wynikającym z ustaw, z zasad współzycia społecznego oraz ze społeczno-gospodarczego przeznaczenia prawa (art. 140 k.c.). Zaznaczyć należy, że uchylenie ustawy z dnia 12 marca 1958 r. o zasadach i trybie wyłączenia nieruchomości przez ustawę z dnia 29 kwietnia 1985 r. o gospodarce gruntami i wyłączeniu nieruchomości nie spowodowało uchylenia decyzji wydanych w oparciu o uchylone przepisy (jedn. tekst: Dz.U. z 1991 r. Nr 30, poz. 126 - dalej: "u.g.g."), która następnie została uchylona – z dniem 1 stycznia 1998 r. – przez ustawę z dnia 21 sierpnia 1997 r. o gospodarce nieruchomościami (jedn. tekst: Dz.U. z 2010 r. Nr 102, poz. 651 ze zm. - dalej: "u.g.n."). Wynika to z faktu, że dotychczasowe uprawnienia przedsiębiorstwa przesyłowego mogły być wykonywane po dniu 31 lipca 1985 r. na podstawie art. 70 ust. 2 u.g.g., a po dniu 1 stycznia 1998 r. - na podstawie art. 124 ust. 6 u.g.n. Porównanie art. 35 u.z.t.w.n., art. 70 u.g.g. i art. 124 u.g.n. wskazuje na tożsamość unormowanych nimi instytucji, co usprawiedliwia wnioskowanie, że do stosunku prawnego skonkretyzowanego w decyzji administracyjnej wydanej na podstawie art. 35 ust. 1 u.z.t.w.n., po jego uchyleniu, mają zastosowanie przepisy, którymi ustawodawca zastąpił go w systemie prawnym. Oznacza to, że przedsiębiorca wykorzystujący urządzenia przesyłowe, który zainstalował je na cudzej nieruchomości w związku z wydaniem na podstawie art. 35 ust. 1 u.z.t.w.n. decyzji ograniczającej uprawnienia właściciela, może obecnie, na podstawie art. 124 ust. 6 u.g.n., uzyskać orzeczenie zezwalające mu na dostęp do nich (zob. m.in. uchwała Sądu Najwyższego z dnia 20 stycznia 2010 r., sygn. akt III CZP 116/09, OSP 2010/11/110; uchwała 7 sędziów Sądu Najwyższego z dnia 8 kwietnia 2014 r., sygn. akt III CZP 87/13, OSNIC 2014/7-8/68). Trwałość skutków decyzji wydanej na podstawie art. 35 ust. 1 u.z.t.w.n., art. 70 ust. 1 u.g.g. i art. 124 ust. 1 u.g.n. w postaci ograniczenia prawa własności nieruchomości w konkretny sposób oznacza, że dotyczą one nie tylko tej osoby, która była właścicielem nieruchomości w chwili prowadzenia postępowania administracyjnego zakończonego wydaniem decyzji, lecz każdego kolejnego jej właściciela. Na uprawnienia w stosunku do wyłączonej w ten sposób nieruchomości może się powoływać nie tylko przedsiębiorca wykorzystujący urządzenia przesyłowe, który instalował je w związku z wydaniem decyzji, ale każdy kolejny, który uzyskał do tych urządzeń tytuł i w związku z tym jest odpowiedzialny za ich utrzymanie i eksploatację.

W tym stanie rzeczy Sąd Okręgowy skonstatował, iż Sąd Rejonowy zasadnie, choć na innej podstawie, oddalił wniosek o ustanowienie na rzecz uczestnika postępowania służebności przesyłu za odpowiednim wynagrodzeniem w zakresie linii wysokiego napięcia 110 kv relacji K. – K. - Wschód, skoro uprawnienie to przysługuje już uczestnikowi postępowania na podstawie wskazanych wyżej przepisów publicznoprawnych. Sprawa korzystania z urządzeń przesyłowych znajdujących się na nieruchomości wnioskodawców w zakresie linii wysokiego napięcia 110 kv relacji K. – K. - Wschód została już bowiem uregulowana w oparciu o powyższą decyzję, na podstawie tej decyzji bowiem poprzednik prawny uczestnika postępowania, uzyskał prawo dostępu do urządzeń przesyłowych w celu wykonywania czynności związanych z ich konserwacją na czas nieograniczony. W konsekwencji żądanie wnioskodawców ustanowienia na rzecz uczestnika postępowania służebności przesyłu, polegającej na prawie korzystania z trwałego i widocznego urządzenia w postaci urządzeń przesyłowych umiejscowionych na nieruchomości stanowiącej własność wnioskodawców w zakresie linii wysokiego napięcia 110 kv relacji K. – K. - Wschód, jest w istocie żądaniem nieuzasadnionym, skoro prawo takie już istnieje.

Podkreślenia wymaga, iż konstytucyjnie gwarantowana ochrona własności zakłada, iż nienaruszalność prawa własności nie jest zasadą o charakterze absolutnym. Instytucja szczególnego rodzaju „wyłączenia” uregulowana w przepisach art. 35 ust. 1 u.z.t.w.n., art. 70 ust. 1 u.g.g. i art. 124 ust. 1 u.g.n. , jest przykładem takiego wyjątkowego

odstępstwa, które zostało ustanowione w interesie publicznym. Przepisy te nie zostały uznane przez Trybunał Konstytucyjny za naruszające Konstytucję Rzeczypospolitej Polskiej. Należy przy tym zauważyć, że skoro instytucja ta realizuje interes publiczny, należy uznać, że jest ona społecznie uzasadniona i tym samym nie narusza ona ochrony własności w bezprawny, sprzeczny z zasadami współzycia społecznego niekonstytucyjny sposób.

Odnosnie natomiast biegnącej nad działką nr (...) linii średniego napięcia, która należy do Głównego Punktu Zasilania Miasta II, słusznie Sąd Rejonowy uznał, iż wniosek o ustanowienie służebności przesyłu w zakresie tej linii jest nieuzasadniony z uwagi na zasiedzenie przez poprzednika prawnego uczestnika postępowania służebności, będącej przedmiotem niniejszego postępowania. W tym zakresie Sąd Okręgowy w pełni podziela ustalenia faktyczne Sądu Rejonowego i wynikające z nich rozważania prawne, uznając je za własne.

Sąd Okręgowy nie uznał za słuszny zarzut skarżących, według którego nie jest możliwe nabycie przez przedsiębiorcę, określanego mianem "przedsiębiorcy przesyłowego", przez zasiedzenie służebności gruntowej o cechach odpowiadających służebności przesyłu, uregulowanej następnie w art. 305¹-305⁴ k.c., popierając w tej kwestii poglądy orzecznictwa, zawarte m.in. w uchwale Sądu Najwyższego z dnia 17 stycznia 2003 r., III CZP 79/02, OSNC 2003, nr 11, poz. 142 oraz z dnia 7 października 2008 r., III CZP 89/08, (...) 2008, nr 10, s. 8; uchwale siedmiu sędziów z dnia 9 sierpnia 2011 r., III CZP 10/11, OSNC 2011, nr 12, poz. 129, wyroku z dnia 12 grudnia 2008 r., II CSK 389/08, niepubl., oraz postanowieniu z dnia 26 lipca 2012 r., II CSK 752/11, (...) 2013, nr 1, s. 58, z dnia 18 kwietnia 2012 r., V CSK 190/11, niepubl. i z dnia 6 lipca 2011 r., I CSK 157/11, OSNC-ZD 2012, nr B, poz. 45). Zgodnie z zawartym w nich stanowiskiem, przed dniem 3 sierpnia 2008 r. możliwe było nabycie przez zasiedzenie służebności gruntowej o treści odpowiadającej służebności przesyłu, uregulowanej po tym dniu w art. 305¹-305⁴ k.c. Beneficjentem tej służebności - podobnie jak w obecnym stanie prawnym - mógł być jedynie przedsiębiorca, a prawo to wchodziło w skład prowadzonego przez niego przedsiębiorstwa w znaczeniu przedmiotowym.

Należy zauważyć, że w odniesieniu do służebności przesyłu należy wyraźnie oddzielić dwie konstrukcje: służebności o treści odpowiadającej służebności przesyłu, która mogła zostać nabyta przez zasiedzenie przed dniem 3 sierpnia 2008 r., oraz służebności przesyłu. Oba prawa mają analogiczną treść oraz pełnią te same funkcje, nie oznacza to jednak, że można je utożsamiać. Odmierna jest przede wszystkim ich podstawa prawna (art. 145 i 292 k.c. oraz art. 305¹-305⁴ k.c.). Z perspektywy systemu prawa wprowadzenie art. 305¹-305⁴ k.c. oznaczało więc przede wszystkim uszczegółowienie obowiązujących unormowań i nie wiązało się z wprowadzeniem norm prawnych, odbiegających znacznie od norm obowiązujących wcześniej w ramach ogólnej regulacji służebności gruntowych.

Jak wynika z dokonanych w sprawie ustaleń faktycznych, termin zasiedzenia, którego stwierdzenia żądają wnioskodawcy, upłynął przed dniem 3 sierpnia 2008 r., a więc w okresie, gdy z całą pewnością możliwe było nabycie przez zasiedzenie wyłącznie służebności o treści odpowiadającej służebności przesyłu. Prawo to miało charakter służebności gruntowej.

Sąd Okręgowy nie podziela zarzutu skarżących o niemożliwości zaliczenia do okresu posiadania służebności przesyłu okresu koniecznego do nabycia jej przez zasiedzenie, w którym przed dniem 3 sierpnia 2008 r. na nieruchomości istniał stan odpowiadający treści tego prawa. Sąd Okręgowy podziela te poglądy orzecznictwa, według których możliwość pełnego uwzględnienia okresu, w którym na nieruchomości istniał stan odpowiadający wykonywaniu służebności przesyłu, jest rozwiązaniem najlepiej odpowiadającym relacji pomiędzy tą służebnością, a służebnością gruntową o treści odpowiadającej służebności przesyłu, co wynika z konstrukcji służebności przesyłu oraz celu jej wprowadzenia, którym było potwierdzenie i uporządkowanie wcześniejszego orzecznictwa, nie zaś wprowadzanie nowego rodzaju prawa rzeczowego. W konsekwencji konstrukcja funkcjonująca do tej pory jedynie na podstawie orzecznictwa została bez istotnych zmian powtórzona w art. 305¹-305⁴ k.c. Przepisy te potwierdziły więc jedynie treść normatywną, która już wcześniej wynikała z przepisów o służebnościach gruntowych. Z tego powodu możliwość pełnego uwzględnienia stanu faktycznego istniejącego na nieruchomości przed dniem 3 sierpnia 2008 r. nie stoi w sprzeczności z celami regulacji służebności przesyłu ani z gwarancyjnym charakterem norm prawa intertemporalnego. Zarówno z punktu widzenia właściciela nieruchomości, na której istnieje stan odpowiadający służebności przesyłu,

jak i przedsiębiorcy korzystającego z tej sytuacji, wprowadzenie art. 305¹-305⁴ k.c. nie oznaczało żadnej istotnej zmiany. Pierwszy zmuszony jest do znoszenia działania osoby trzeciej na swojej nieruchomości w tym samym zakresie, drugi natomiast może korzystać z urządzeń przesyłowych w takim samym zakresie, w jakim byłoby to możliwe we wcześniejszym stanie prawnym, oraz nabyć stosowną służebność w drodze zasiedzenia. W rezultacie możliwość pełnego zaliczenia okresu sprzed dnia 3 sierpnia 2008 r. na poczet czasu posiadania służebności przesyłu spełnia wymagania proporcjonalności wynikające z art. 31 ust. 3 Konstytucji. Rozwiązanie to opiera się na ograniczeniu zakresu konstytucyjnej ochrony prawa własności (art. 21 ust. 2 i art. 64 Konstytucji) w zakresie koniecznym dla ochrony praw innego podmiotu (przedsiębiorcy), równocześnie zaś nie pociąga za sobą naruszenia zaufania do przewidywalności działań ustawodawcy, który jedynie uszczegółowił w tym wypadku swoją wcześniejszą decyzję. Koncepcja ta odpowiada także wymaganiom wynikającym z art. 2 Konstytucji. W tym kontekście należy zwrócić uwagę, że nie narusza ona zasady niedziałania prawa wstecz, wyrażonej także w art. 3 k.c. Celem tej zasady jest ochrona podmiotów prawa przed skutkami nieprzewidywalnych działań ustawodawcy. Równocześnie zasada ta powinna być odczytywana zarówno w kontekście treści i celu ocenianego przepisu, jak i szerszego kontekstu norm konstytucyjnych. Innymi słowy, stwierdzenie, że dany przepis ma charakter retroaktywny, zawsze wymaga wzięcia pod uwagę jednostkowych uwarunkowań, jakie wiążą się z nim w systemie prawa. Biorąc pod uwagę, że wejście w życie art. art. 305¹-305⁴ k.c. nie spowodowało istotnych zmian w sferze prawnej właścicieli nieruchomości, na których zlokalizowane są urządzenia przesyłowe, sytuacja ta nie mogłaby być porównywana ze skutkami wprowadzenia nowego prawa rzeczowego. W konsekwencji nie ma uzasadnionych powodów, by uwzględnienie okresu sprzed wejścia w życie nowelizacji było równoznaczne z naruszeniem gwarancyjnego celu zakazu retroakcji. Z tej przyczyny traktowanie art. 305¹-305⁴ k.c. jako nowego prawa w rozumieniu zasady niedziałania prawa wstecz, jest za daleko idące (zob. m.in. uchwała Sądu Najwyższego z dnia 22 maja 2013 r., III CZP 18/13, OSCN 3013/12/139).

Odnosząc się do zarzutu apelacji naruszenia art. 6 k.c. w zw. z art. 176 k.c. w zw. z art. 292 k.c. podkreślenia wymaga, iż z brzmienia art. 176 k.c., wynika, iż zaliczenie posiadania poprzednika może nastąpić jeżeli podczas biegu zasiedzenia nastąpiło przeniesienie posiadania. W niniejszej sprawie okres posiadania służebności gruntowej przez Skarb Państwa dotyczy okresu od 1974 r. do 31 stycznia 1990 r., kiedy to znowelizowano art. 128 k.c. w ten sposób, że umożliwiono państwowym osobom prawnym uzyskanie własności a co za tym idzie również zasiadywać służebności na swoją rzecz. Sposoby pochodnego nabycia posiadania regulują art. 348 – 351 k.c. W ocenie Sądu Okręgowego w niniejszej sprawie przyjąć należało, iż wnioskodawca wykazał, że po 1 lutego 1989 r. nastąpiło przeniesienie posiadania służebności przez Skarb Państwa na rzecz poprzednika prawnego wnioskodawcy tj. przedsiębiorcy. Skarb Państwa był posiadaczem służebności do 5 grudnia 1990 r. gdyż decyzją z dnia 18 marca 1994 r. Wojewoda K. stwierdził nabycie z tym dniem, przez dotychczasowego zarządcę Przedsiębiorstwo Państwowe - Zakład (...), prawa użytkowania wieczystego gruntów Skarbu Państwa położonych w K. przy ul. (...), na których usytuowany jest (...). Jednocześnie stwierdzono nabycie na własność Zakładu (...) w K. budynków, budowli i urządzeń trwale związanych z tym gruntem. Znajdujące się w tych budynkach urządzenia od chwili wybudowania linii napowietrznej tj. od 1974 r. zawsze były połączone w jedną sieć energetyczną. W ocenie Sądu Okręgowego decyzja Wojewody K. w sposób wyraźny wyrażała wolę Skarbu Państwa do przeniesienia na rzecz przedsiębiorstwa własności składników majątkowych wraz ze związanym z tymi składnikami prawem korzystania z cudzych nieruchomości w zakresie potrzebnym do obsługi linii przesyłowej energii elektrycznej. Z tej przyczyny, skoro w decyzji brak jest jakichkolwiek wyłączeń, domniemywać należy, że wolą Skarbu Państwa, ujawnioną w formie decyzji Wojewody K., było nie tylko przeniesienie władztwa nad urządzeniami energetycznymi znajdującymi się na wskazanych w tej decyzji nieruchomościach, ale również przekazanie posiadania służebności gruntowych nierozdzielnie związanych z ich korzystaniem. Na takie znaczenie tej decyzji Wojewody K. wskazuje również brzmienie art. 49 k.c. i art. 55¹ k.c., który stwierdza, że linie energetyczne wchodzi w skład przedsiębiorstwa przesyłowego a zatem są urządzeniem w rozumieniu art. 49 k.c. w związku z czym weszły one w skład przedsiębiorstwa z chwilą przyłączenia do sieci energetycznej (por. wyrok SN z 11 marca 2005 r., sygn. akt II CK 489/04 oraz wyrok SN z 20 września 2000 r. sygn. akt I CKN 608/99).

Jako niesłuszny Sąd Okręgowy poczytał również zarzut apelujących naruszenia art. 348 zd. 2 k.c. w zw. z art. 6 k.c. Zgodnie z art. 348 k.c. przeniesienie posiadania następuje poprzez wydanie rzeczy. W ocenie Sądu Okręgowego

brak jest podstaw do przyjęcia, iż przeniesienie posiadania, w tym posiadania służebności, powinno nastąpić w inny sposób niż przewidziany w tym przepisie. Jego treść nie uzasadnia bowiem stosowania innych, szczególnych wymogów przeniesienia posiadania z uwagi na podmioty dokonujące tej czynności. W szczególności brak jest podstaw do przyjęcia, że Skarb Państwa dla skuteczności przeniesienia posiadania winien dokonać jakichkolwiek innych czynności faktycznych, potrzebnych do wydania rzeczy, niż określone w art. 348 k.c.

Zdaniem Sądu Okręgowego, powyższe uwagi pozwalają na przyjęcie, że wnioskodawca wykazał, iż Skarb Państwa dokonał przeniesienia posiadania służebności gruntowej obciążającej nieruchomości uczestników posiadania na rzecz poprzednika prawnego wnioskodawcy a związanej z korzystaniem z linii energetycznej. Nie ulega również wątpliwości, że Przedsiębiorstwo Państwowe - Zakład (...), który na mocy obowiązujących w dniu wydania przedmiotowej decyzji przepisów, stanowił podmiot samodzielny i niezależny od Skarbu Państwa, a własność i posiadanie nabywał na swoją rzecz.

Mając na uwadze powyższe rozważania w ocenie Sądu Okręgowego wnioskodawca wykazał w sposób dostateczny, że po dniu 1 lutego 1989 r. nastąpiło przeniesienie służebności przez Skarb Państwa na rzecz przedsiębiorstwa państwowego w okolicznościach uprawniających do skorzystania z dobrodziejstwa art. 176 k.c. tj. zaliczenia posiadania jego poprzednika - Skarbu Państwa.

Od daty podjęcia przez Wojewodę K. decyzji z dnia 18 marca 1994 r. Zakład (...) w K. korzystał z nieruchomości uczestników postępowania w zakresie odpowiadającym służebności gruntowej już we własnym imieniu i na własną rzecz. Skoro więc posiadanie służebności zostało przez Skarb Państwa przekazane Zakładowi (...) w K., a przedsiębiorstwo to było jednym z poprzedników prawnych uczestnika postępowania, należy uznać, że najpóźniej z dniem 1.1.2005 r. nastąpiło zasiedzenie przez poprzednika prawnego uczestnika postępowania służebności o treści odpowiadającej służebności przesyłu.

Odnosząc się do zarzutu naruszenia art. 292 k.c. w zw. z art. 175 k.c. i art. 121 pkt 4 k.c. oraz w zw. z art. 35 ustawy z dnia 12 marca 1958 r. o zasadach i trybie wywłaszczenia nieruchomości, należy zgodzić się z poglądem wyrażonym przez Sąd Najwyższy w uchwale z dnia 26 października 2007 r., III CZP 30/07, OSNC 2008/5/43, władanie cudzą nieruchomością przez Skarb Państwa, uzyskane w ramach sprawowania władztwa publicznego, może być posiadaniem samoistnym prowadzącym do zasiedzenia. Sąd Najwyższy stwierdził wprawdzie, że zasiedzenie jednak nie biegło, jeżeli właściciel nie mógł skutecznie dochodzić wydania nieruchomości (art. 121 pkt 4 w związku z art. 175 k.c.), lecz zastrzegł też jednocześnie w uzasadnieniu, że przeszkoda uniemożliwiająca rozpoczęcie lub powodująca zawieszenie biegu zasiedzenia powinna mieć charakter obiektywny w tym znaczeniu, że chwilę jej powstania i ustania określają obiektywne okoliczności, niezależne od zachowania się osoby, którą przeszkoda dotknęła. W szczególności nie ma znaczenia dla oznaczenia chwili ustania przeszkody czas, w którym osoba ta podjęła stosowne działania; istotne jest to, kiedy powszechne oddziaływanie przeszkody ustało i osoba ta mogła podjąć te działania. Ocena w tym przedmiocie musi być pozostawiona sądowi orzekającemu w konkretnej sprawie. Dokonując tej oceny, sąd powinien mieć na względzie, że zastosowanie art. 121 pkt 4 w związku z art. 175 k.c. w omawianych sytuacjach jest uzasadnione tylko w razie ustalenia, iż osoba uprawniona do skutecznego dochodzenia roszczenia o wydanie nieruchomości rzeczywiście była tej możliwości pozbawiona. Takie ustalenie nie może być dokonane wyłącznie na podstawie twierdzeń osoby uprawnionej; Konieczne jest wykazanie, że w ówczesnych warunkach ustrojowych i w stanie prawnym wówczas obowiązującym skuteczne dochodzenie roszczenia nie było możliwe bądź ze względu na niedostępność środków prawnych, które pozwoliłyby podważyć wadliwe akty władzy publicznej, bądź ze względu na to, że powszechna praktyka stosowania obowiązujących wówczas przepisów - obiektywnie biorąc - nie stwarzała realnych szans uzyskania korzystnego dla uprawnionego rozstrzygnięcia. Innymi słowy konieczne byłoby wykazanie obiektywnych okoliczności, wskutek zaistnienia których termin zasiedzenia nie biegł, co jednak w niniejszej sprawie nie nastąpiło.

Jako niezasadny Sąd Okręgowy uznał również zarzut apelujących naruszenia art. 5 k.c. polegający na uwzględnieniu zarzutu zasiedzenia, w sytuacji gdy zarzut ten sprzeczny jest z zasadami współżycia społecznego i zmierza w istocie do obejścia przepisów prawa dotyczących służebności przesyłu. Należy zważyć, że nabycie w drodze zasiedzenia

służebności przesyłu czy też służebności o treści odpowiadającej służebności przesyłu następuje z mocy prawa (art. 172 k.c. w zw. z art. 292 zd. 2 k.c.). Zdaniem Sądu Okręgowego stosownie art. 5 k.c. nie może prowadzić do wyłączenia skutku, którego powstanie przewiduje ustawa, albowiem nie może zmieniać obowiązującego prawa (zob. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 19 marca 1998 r., III CKN 396/97, Lex nr 50533; postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 24 lutego 2010 r., III CSK 129/09, Lex nr 585821).

Mając na uwadze powyższe na podatnie art. 385 k.p.c. w zw. z art. 13 § 2 k.p.c. orzeczono jak w punkcie 1. sentencji.

O kosztach postępowania orzeczono na podatnie art. 98 k.p.c. i art. 108 § 1 k.p.c. w zw. z art. 13 § 2 k.p.c.